

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*

STRATEGIES FOR SCHOOL ADMINISTRATION ACCORDING TO
THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF BAN MAHA
CHAROEN SCHOOL UNDER THE SAKAEO PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

ทวีศักดิ์ พึ่งบัว

Thaweasuk Puengbua

โรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

Ban Maha Charoen School Under the Sakaao Primary Educational Service Area Office 1, Thailand

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์

Chaowarit Jongkatkorn

พระครูอุทัยสุตกิจ

Prakruuthaisuttakit

สุวิชัย อินทกุล

Suvichai Intakul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Uthai Thani Buddhist College, Thailand

E-mail: jchaowarit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 และ 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระยะที่ 2 การประเมินความพึงพอใจต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา

---

* Received April 13, 2022; Revised April 22, 2022; Accepted May 5, 2022

พอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศระดับประเทศและเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนและผู้ปกครอง จำนวน 290 คน ได้มาโดยคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ การบริหารรอบด้าน ประสานรอบทิศ พิชิตผลสำเร็จ กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D.=.85)

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การบริหารสถานศึกษา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This Research article aimed to 1) The objectives of this research aimed to developing strategies for school administrative according to the Sufficiency Economy Philosophy of Banmahacharoen School Under the Sakaeo Primary Educational Service Area Office 1 and 2) Assess satisfaction with the outcome of Strategies for school administration according to the Sufficiency Economy Philosophy of Banmahacharoen School. This research was conducted in 4 phases: Phase I was studying strategies for school administrative according to the Sufficiency Economy Philosophy; Phase II was Assess satisfaction with the outcome of Strategies for school administration according to the Sufficiency Economy Philosophy. the target group in phase I consisted of administrator, teachers and committee of the basic education; The samples of 290 administrators, teachers, students, parents and committee of the basic education were determined by the Taro Yamane's sample size and selected by stratified random sampling. The instrument used in research is the questionnaire and quality evaluation form. Statistic in this research used the content analysis, percentage, mean and Standard Deviation. The research found that: 1) There are 3 strategies for school administrative according to the Sufficiency Economy

Philosophy of Ban Maha Charoen School, namely, 360 degree administrative, 360 degree coordination, administrative to successful. 2) The satisfaction on strategies for school administrative according to the Sufficiency Economy Philosophy of Banmahacharoen School was at a highest level ($\bar{x} = 4.85$, S.D.=.85).

Keywords: strategies, administrative, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

นโยบายในการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ. 2552 - 2561) ซึ่งประเทศไทยได้มีการปฏิรูปใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษาสິงแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมเอกลักษณ์ ความเป็นไทยโดยการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการได้ใน 2 ส่วน คือการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ และการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วยการสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ในห้องเรียนและการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน ในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ครูจะเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ซึ่งครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ความพอเพียงของตนเองและครอบครัวได้และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (ธีระ รุญเจริญ, 2550) กล่าวว่าการกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม กระบวนการจัดการจะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นจะต้องพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อบริหารจัดการองค์กรให้อยู่รอดและบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่กำหนดให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งกล่าวได้ว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมและกระบวนการจัดการ จะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน

ให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีความจำเป็นต้องมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ดังนั้นนักเรียนทุกคนจึงควรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นเลิศ การบริหารการศึกษาต้องมีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เป็นพลวัตตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผู้บริหารมีอาชีพจำเป็นต้องเลือกใช้กลยุทธ์การบริหารและจัดการที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนทั้งด้านภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์ สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคลและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมเพื่อระดมทรัพยากรทางการศึกษา การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสม ตลอดจนกำหนดมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (สนธิรักษ์ เทพเรณู และคณะ, 2548) จากการศึกษานโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลได้กำหนดให้มีการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ที่มุ่งมั่นที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง ทั้งนี้ ได้คำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคี สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย และพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาและสถาบัน การศึกษา การจัดการศึกษาจะเน้นการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชนเพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

โรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เป็นสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อสืบสานการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาพอเพียง เพื่อให้มีศูนย์กลางและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ และให้เป็นเครือข่ายของสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนบ้านมหาเจริญ ที่ได้รื้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน จัดกิจกรรมในโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นความสมดุลทั้ง 3 คุณลักษณะ คือ พอประมาณ มีเหตุมีผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างคนให้กับสังคม (ปรียานุช พิบูลสรารัฐ, 2552) พัฒนากิจกรรมที่เน้นความพอเพียงที่เกิดจากรากฐานทรัพยากรที่มีในโรงเรียนและชุมชน ฝึกฝนการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เน้นการคิดวิเคราะห์ และการจัดการอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2561)

ดังนั้น เพื่อเป็นการเน้นย้ำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงน้อม

นำมาประยุกต์ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความมั่นคงและความยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลความรู้และประสบการณ์ในการบริหารมาพัฒนากลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยมีความมุ่งหวังให้เป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพเกิดคุณลักษณะความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รวมทั้งเงื่อนไขคุณธรรม เงื่อนไขความรู้และประยุกต์ใช้ในโลกศตวรรษที่ 21 อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน บ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

1. ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยสรุปได้เป็นร่างกลยุทธ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารรอบด้าน เป็นหลักการบริหารตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน โดยการบริหารตามวงจรคุณภาพเพื่อขับเคลื่อนด้านที่ 5 ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาระดับจังหวัด

1.2 กลยุทธ์ที่ 2 ประสานรอบทิศ เป็นการประสานงานโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงาน และประสานงานด้วยการใช้เครื่องมือสื่อสาร การประสานด้วยหนังสือ และการพบปะด้วยตนเอง เพื่อเป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความสำเร็จ โดยการประสานผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่หรือหน่วยงานต้นสังกัด ในการส่งเสริม สนับสนุนและขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน โดยการบริหารตามวงจรคุณภาพ เพื่อขับเคลื่อนด้านที่ 5 ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ระดับจังหวัด

1.3 กลยุทธ์ที่ 3 พิชิตผลสำเร็จ หมายถึง การเทียบเคียงความสำเร็จกับเกณฑ์คุณภาพ ใน 2 ประเด็น ได้แก่ เกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง และเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

2. ดำเนินการระดมความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ที่พัฒนาขึ้นต่อการนำกลยุทธ์ไปใช้บริหารโรงเรียน โดยดำเนินการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน

3. ดำเนินการปรับปรุงกลยุทธ์จากคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำคู่มือ การใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 นำไปใช้

4. จัดทำคู่มือกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้

5. ประเมินคุณภาพของคู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา และด้านคุณค่า โดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม

6. ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงคุณภาพของคู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ และนำคู่มือไปใช้ 1 ปี การศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขณะนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อพัฒนากลยุทธ์และแบบประเมินคุณภาพของกลยุทธ์

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการศึกษาและด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสิ้น จำนวน 13 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์กลยุทธ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารโดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของ Likert (Likert, 1976 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มตัวอย่าง (Standard Deviation)

ตอนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

1. สังเคราะห์การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ แล้วจัดทำเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าในการสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการนำการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

2. นำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการนำการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป ปรากฏว่าผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง .60 - 1.00

4. ดำเนินการปรับแก้ข้อคำถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ

5. ปรับแก้แบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำแบบสอบถามไปใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการสถานศึกษาพอเพียงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ได้แก่ โรงเรียนบ้านคลองธรรมชาติ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .904 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .044 - .637 ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถาม ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการนำการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อผลที่เกิดจากการใช้กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,064 คน ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 43 คน
- 1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน
- 1.3 ผู้ปกครอง จำนวน 504 คน
- 1.4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 504 คน

คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ ปีการศึกษา 2562 ครั้งนี้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 290 คน คำนวณได้จากสูตรของ Yamane รายละเอียดแสดง ดังนี้

- 2.1 ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 43 คน จากประชากรทั้งหมด
- 2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 13 คน
- 2.3 ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 117 คน

2.4 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 117 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 4 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นระดับความพึงพอใจโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเชื่อมั่น และเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจ มีดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 - 5.00 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1.1 กลยุทธ์ที่ 1 การบริหารรอบด้าน เป็นการบริหารสถานศึกษาพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน เพื่อขับเคลื่อนด้านที่ 5 ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาระดับจังหวัด

1.2 กลยุทธ์ที่ 2 ประสานรอบทิศ เป็นการประสานงานโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงาน และประสานงานอย่างหลากหลายช่องทางกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่หรือหน่วยงานต้นสังกัด ในการส่งเสริม สนับสนุนและขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาพอเพียงใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน โดยการบริหารตามวงจรคุณภาพ เพื่อขับเคลื่อนสู่การเป็นศูนย์ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของจังหวัดระดับจังหวัด

1.3 กลยุทธ์ที่ 3 พิชิตผลสำเร็จ หมายถึง การเทียบเคียงความสำเร็จกับเกณฑ์คุณภาพ ใน 2 ประเด็น ได้แก่ เกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง และเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของจังหวัด เพื่อให้

โรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของจังหวัด

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน บ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

อภิปรายผล

1. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน บ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ด้านการบริหารรอบด้าน กลยุทธ์ที่ 2 ประสานรอบทิศ และกลยุทธ์ที่ 3 พิชิตผลสำเร็จ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้พัฒนา กลยุทธ์โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสอบถามโรงเรียนต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จากนั้นดำเนินการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการประเมินสถานศึกษาพอเพียงและศูนย์การเรียนรู้พอเพียงในการให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติสู่ความสำเร็จ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาพอเพียง ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษาด้านการบริหารการศึกษาในการประเมินและ ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกลยุทธ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์ การบริหารเพื่อขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา หลวงกลาง ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 และความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด (รัตนา หลวงกลาง, 2558)

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้พัฒนากลยุทธ์โดยจากการได้ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้มีการสอบถามโรงเรียนต้นแบบ อีกทั้งยังได้จัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ก่อนนำกลยุทธ์ไปใช้จริง และผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์ การบริหารเพื่อขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ในการนำไปเป็นแนวทางในการบริหารสู่การบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย จึงส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

มีความพึงพอใจต่อการใช้กลยุทธ์การบริหารเพื่อขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จนทำให้โรงเรียนบ้านมหาเจริญได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์การเรียนรู้พอเพียงระดับเขตพื้นที่และระดับจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกภรณ์ รัตนยิ่ง ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (ธนวิถี) จังหวัดยะลา ผลการประเมินความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า มีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกรายการ (กนกภรณ์ รัตนยิ่ง, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ การบริหารรอบด้าน ประสานรอบทิศ พิชิตผลสำเร็จ ซึ่งมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาอื่น สามารถนำไปประยุกต์ในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละหน่วยงาน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาอื่น สามารถนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านมหาเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ไปปรับประยุกต์ใช้ในการวางแผนบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพและยั่งยืน 4) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือแนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงสู่การเป็นสถานศึกษาต้นแบบทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและต้นแบบของกรมส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ

เอกสารอ้างอิง

- กนกภรณ์ รัตนยิ่ง. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (ธนวิถี) จังหวัดยะลา. ในรายงานการวิจัย. โรงเรียนเทศบาล 4 (ธนวิถี).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). กลยุทธ์การจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: แอล. ที. เพรส จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2552). เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2561). ความหมายและคำอธิบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตร พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- รัตนา หลวงกลาง. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สนธิรักษ์ เทพเรณู และคณะ. (2548). การบริหารจัดการศึกษายุทธศาสตร์ใหม่ตามระบบการบริหารราชการ. นครปฐม: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.